

Forord af Martin Lidegaard:

Myanmar – verdens spejl

Myanmars historie og skæbne har altid fascineret, både da landet hed Burma og i nyere tid.

Men hvorfor nu det? Hvad kommer dette fjerne land i Asien egentlig os ved? Hvad skulle der være af særlig interesse dér?

Det er som om landets spektakulært smukke natur og værdige befolkning altid har vakt særlige følelser. Følelser som håb, solidaritet og drømme for og med den hårdt prøvede befolkning. Ligesom Aung San Suu Kyis indædte kamp, kortvarige triumf og tragiske fald har ætset sig ind i vores bevidsthed.

Men hvorfor? Myanmars nyere historie har været tragedie på tragedie med brutal undertrykkelse, udbredt fattigdom og interne konflikter - men derved adskiller det sig jo desværre ikke fra mange andre udsatte steder i verden.

Måske er forklaringen, at Myanmar på mange måder er et spejl på den udvikling, som hele verden gennemgår lige nu. Når vi følger Myanmar, forstår vi den virkelighed, der er vores. Landet er en prisme på vor tidsalder:

Det gælder den hastige befolkningsvækst med stadig større generationer af unge mennesker, der har svært ved at finde arbejde og mening i et land, der er præget af fattigdom, ulighed, nepotisme og korruption – og hårdt ramt af klimaforandringer. Myanmar er dermed et billede på verdens vedvarende og ufattelige vækst, der stadig er alt andet end bæredygtig, hverken socialt, økonomisk eller miljømæssigt.

Det gælder de etniske minoriteter, der i deres indbyrdes konflikter og gensidige foragt gør sig til parodier på sig selv, og som desværre også er et kendetegn ved vor tid. Hvor talrige er ikke de lande i verden, hvor befolkningen har mere travlt med at distancere sig fra hinanden på baggrund af race, religion eller etnicitet – end at stå sammen om at udvikle deres nation til glæde for alle? Myanmar er måske et ekstremt eksempel, men vi genkender alle fænomenet.

Det gælder demokratiets skrøbelighed og fald, der ikke bare gør sig gældende lige nu i Myanmar, men også er et foruroligende grundvilkår for hele verden, hvor både demokrati og grundlæggende menneskerettigheder år for år får stadig mere trange kår.

Og det gælder de vestlige og liberale demokratiers magtesløshed over for denne udvikling. Som Eva-Marie Møller beskriver med ubærlig ærlighed i denne bog, er handlemulighederne få og begrænsede i

rækkevidde. Da ingen vestlige lande - af forståelige årsager - har appetit på at involvere sig militært, er den eneste reelle mulighed pres med økonomiske sanktioner. De er til gengæld et tveægget sværd, fordi de også rammer den hårdt prøvede befolkning, mens den militære elite som regel har forbindelserne til at sno sig ud af repressalierne. Dertil kommer, at ingen sanktioner bider, hvis ikke de omkringliggende lande, ikke mindst Kina, også tager del i dem, hvad de sjældent gør. Dermed fører forsøget på at møde uretfærdigheden med magt ofte til det modsatte: At omverdenens magtesløshed bliver udstillet. Og hvor mange regimer i verden oplever vi ikke dét med lige nu? Ingen nævnt, ingen glemt.

Men Myanmar er også spejlet på det håb, der stadig eksisterer – både for landet selv og for verden. For netop de unge generationer insisterer på deres egen fremtid. De forstår de nye sociale medier, og de har set og oplevet både de demokratiske farer og de demokratiske muligheder, som de repræsenterer. De mestrer de nye medier langt bedre og med en legende lethed, der sætter både Myanmars forbenede generaler og alverdens diktatorer skakmat. At de nye teknologier netop altid kan udnyttes til både ondskab og i det godes tjeneste, ser vi nærmest dagligt på billederne fra Myanmar.

For den unge generation i Myanmar vil ikke bare have arbejde og mad på bordet. De vil også have demokrati og medbestemmelse i forhold til deres egen fremtid – ligesom alle verdens unge vil. De vil have styr på klimaet; de vil have håb; de vil kunne drømme om at blive popstar – eller gademusikant; få en familie og leve i fred.

Og det er den drøm, der udgør sprækkerne i undertrykkelsens betonmure. Det er her, de undertrykte henter energien – og giver den til alle os andre.

Og det er derfor, at Eva-Marie Møller i denne bog ikke bare fortæller en fængslende historie om et fascinerende land. Hun sætter også et spejl op foran os selv, så vi ser alle de problemer, dilemmaer, valg og muligheder, som du og jeg - ja, alle moderne mennesker - står med lige nu i den verden, der er vores.

Myanmar er verdens spejl.

Martin Lidegaard,

Formand for Udenrigspolitisk Nævn, MF

1

Militærkuppet – der knuste de unges håb

Gaden foran Danmarks ambassade i Myanmar virkede som det mest fredfyldte sted i verden, da den danske ambassadør den første onsdag i februar 2021 gik ned til vagten, hvor en lille håndfuld studenter havde bedt om lov til at overrække ambassadøren et brev til den danske statsminister.

John Nielsen havde for længst vænnet sig til at bære mundbind uden for den fællesnordiske ambassade, når han hver dag gik på gaden for at møde de unge demonstranter.

Mens deres venner spændt filmede mødet med deres mobilkameraer, rakte en af de kvindelige studenter brevet op til ambassadøren, som var mere end et hoved højere end hende og foldede sine hænder foran brystet. På sit gode engelsk forklarede hun, at brevet er en bøn til Mette Frederiksen om at hjælpe de demokratisk valgte politikere i Myanmar tilbage til magten, efter at militæret to dage tidligere ved et massivt, i første omgang ublodigt, kup sendte alle de civile politikere i husarrest eller fængsel og overtog enhver kontrol med landet.

John Nielsen fortæller mig nogle dage senere, da jeg ringer ham op fra mit arbejde på Danmarks Radio i København, hvordan den lille scene vil blive gentaget hver morgen i denne første tid efter kuppet.

“Jeg går hver morgen ned her foran vores fælles nordiske ambassader for Danmark, Norge og Sverige og taler med de unge mennesker, der kommer med breve til statslederne. De er søde, og de har en stor tiltro til, at vi kan hjælpe dem,” fortæller den danske ambassadør.

“Det er gymnasieelever, handelsskoleelever og studerende fra nogle

af universiteterne her i Yangon. De er oprigtige og naive. Her i Myanmar kalder man dem for Generation Z.”

Det er denne Generation Z, der i stort tal er gået på gaden siden kuppet og har demonstreret deres vrede og skuffelse over, at landets generaler med deres kup har fejlet de unges mening af bordet. Efter ti års stadig mere frie og demokratiske tilstande i det før helt lukkede land gav et frit parlamentsvalg i november 2020 en massiv opbakning til reformerne. Hele 80 procent af pladserne i parlamentet endte hos politikerne i Aung San Suu Kyis parti. Det nyvalgte parlament skulle være samlet for første gang den 1. februar, den dag hvor politikerne i stedet blev arresteret af bevæbnede soldater, mens generalerne erklærede Myanmar i undtagelsestilstand.

De unge i denne Generation Z, der er født omkring årtusindskiftet, har oplevet et helt anderledes åbent Myanmar end deres forældre. De har taget mobiltelefoner, apps og nye kommunikationsmidler til sig, og de er den første generation af burmesere, der har haft mulighed for at rejse ud i verden og se, hvordan andre unge lever et frit liv. De er alt andet end parate til at affinde sig med, at de fra den ene dag til den anden fratages alle deres demokratiske rettigheder.

Mandag den 1. februar 2021 er jeg på arbejde på P1 Morgens redaktion, da en advarselstone på min mobiltelefon fortæller, at Ritzau har udsendt et nyhedstelegram, som kan ændre hele dagens nyhedsbillede. Jeg finder med det samme ind til Ritzau på skærmen. Nyheden kommer fuldstændig bag på mig, og den rammer mig også personligt, fordi den handler om et land, hvor jeg har rejst og har mange venner.

Ritzau: 2021-02-01 10:56

Myanmars militær meddeler via tv, at det har taget kontrol over landet, skriver nyhedsbureauet AP natten til mandag dansk tid.

Det sker under et militærkup mod Myanmars demokratisk valgte leder, Aung San Suu Kyi.

Hun blev inden militærets udmelding tidligt mandag morgen lokal tid anholdt af hæren. Det samme gjorde flere andre politiske topfigurer, heriblandt landets præsident.

Kort efter beskrev flere internationale medier, at der var militær i gaderne i Myanmars største byer samt udfald på internettet, telefonlinjer og tekniske problemer på landets stats-tv.

Ifølge nyhedsbureauet Reuters oplyser hæren, at anholdelserne er sket som et modsvar på valgsvindel, som hæren påstår, at der er foregået i november sidste år.

Militæret har også erklæret undtagelsestilstand i et år. Militærets leder, Min Aung Hlaing, har ifølge hæren selv nu fået overdraget magten i landet.

Aung San Suu Kyi og de politiske topfolk blev pågrebet i de tidlige morgentimer mandag lokal tid, siger talsmand for regeringspartiet, Den Nationale Liga for Demokrati (NLD), Myo Nyunt.

- Jeg vil gerne sige til vores folk, at de ikke må reagere ubetænksomt, og jeg vil bede dem handle i overensstemmelse med loven, siger han ifølge Reuters. Han tilføjer, at han også forventer at blive anholdt.

Jeg er lige så overrasket over indholdet i telegrammet som alle andre på redaktionen – og formentlig i hele Europa. I vores del af verden har det nemlig set ud, som om Myanmar efter et uroligt halvt århundrede med lange perioder med militærstyre siden 2010 havde bevæget sig langsomt, men solidt frem mod et demokrati med konstante reformer i retning af større personlig frihed, en stærkere og friere økonomi og frie valg.

Går vi tættere på begivenhederne de første dage, tegner der sig dette billede:

Den 1. februar: Aung San Suu Kyi og landets præsident Win Myint bliver sammen med andre partiledere arresteret tidligt om morgenen. De vigtigste kommunikationskanaler holder op med at fungere. Telefonlinjerne til hovedstaden duer ikke, den statslige tv-kanal kan ikke sende på grund af ”tekniske vanskeligheder”, og internettet sætter ud fra omkring kl. 3 om morgenen. Alle mobiltelefonforbindelser er ustabile, og bankerne holder op med at fungere.

Omkring 400 parlamentsmedlemmer placeres i husarrest i et lejlighedskompleks i hovedstaden i fem dage. Men da medlemmerne er så mange, at de opfylder quorumbetingelserne opfordres de af folk på de sociale medier til at fortsætte parlamentsarbejdet. Herefter giver militæret dem 24 timer til at forlade bygningen. Militæret anholdt også i de første dage repræsentanter for de mange etniske mindretal samt menneskerettighedsforkæmpere fra forskellige

organisationer.

Befolkningen reagerede umiddelbart med spontant at vise sin modstand over for kuppet. I tusindvis strømmede folk ud på gaderne for at protestere. Der blev lanceret en kampagne på Facebook under navnet "Civil Disobedience Movement", som i løbet af 24 timer får 150.000 følgere, og hurtigt dukker der blå skilte med forkortelsen CDM op ved alle demonstrationerne.

Bevægelsen breder sig hurtigt til sundhedssektoren, hvor over 110 hospitaler og klinikker deltager i demonstrationerne. Strejkerne spredt sig til andre serviceområder som universiteter og ministerier, og private virksomheder som fabrikker og kobberminer inddrages ligeledes.

Den danske ambassadør i Myanmar, John Nielsen, modtager et brev til Mette Frederiksen om hjælp. Det er en af de første dage efter militærkuppet. Privat foto

Demonstranterne iværksætter også en kampagne med røde bånd, som symboliserer Aung San Suu Kyis parti National League for Democracy (NLD) og viser modstand mod kupmagerne og militærregimet.

I de følgende dage ruller juntaen en række nye, undertrykkende foranstaltninger ud. Aung San Suu Kyi anklages for absurde forbrydelser som at have overtrådt importlovgivningen ved at importere nogle walkie-talkies, og præsidenten anklages for at have overtrådt nødlovene omkring Covid 19 ved i september at have vinket til en NLD-demonstration.

Senere på måneden indføres der udgangsforbud, og der er forbud mod at mødes mere end fem personer.

Meget tidligt iværksætter demonstranterne en kampagne om ikke at købe varer, der stammer fra militærets mange virksomheder, herunder ikke mindst teleselskabet Mytel, som er knyttet til kupmageren Min Aung Hlaings familie. Overalt ser man bannermed kravet om Aung San Suu Kyis frigivelse.

Unge demonstranter fra generation Z er åbenlyst de mest synlige og aktive i demonstrationerne, som myndighederne forsøger at undertrykke fra begyndelsen. Inden længe ser man tanks, pansrede mandskabsvogne og vandkanoner i gaderne, og militæret begynder at skyde med skarpt mod de ubevæbnede demonstranter. I titusindvis demonstrerer de unge frygtløst imod den brutale overmagt på trods af, at antallet af døde stiger dag for dag. De unges håndtegn med tre strakte fingre bliver et symbol på modstanden.

Telefon til redaktøren i Yangon

Da nyheden om kuppet dukker op på redaktionen i DR, kontakter jeg straks min ven Sein Win i Yangon på Messenger for at høre, hvad der sker. Han er redaktør på Mizzima News, en burmesisk multimedie-nyhedsorganisation, der blev oprettet i august 2010.

Sein Win og redaktionen er chokerede, men de vil ikke stoppe deres arbejde med at sende nyheder om det, der er i gang. Han har selv gemt sig et sted i udkanten af Yangon.

“Vi er bange. De arresterede mange aktivister i går, og alle medier arbejder på et internet, der hele tiden går ned,” fortæller han, da det endelig lykkes mig at komme igennem på en mobiltelefon.

Jeg vil først høre, om han er i sikkerhed, selvom han ikke er et menneske, der er bange for ret meget. Han var som ung mand flygtet til Thailand og Indien efter oprøret i 1988, da militærjuntaen også havde taget magten og havde sendt Aung San Suu Kyi i husarrest. Fra eksilet i New Delhi havde han sammen med en gruppe journalister lagt grundstenen til Mizzima, som på det tidspunkt var en eksilradio.

Da situationen ændrede sig positivt i 2010, efter at Aung San Suu Kyi var løsladt fra husarresten, der var varslet frie valg, og en reformproces var sat i gang, vendte de tilbage til Yangon. Nu kunne Sein Win og vennerne skabe det, de havde drømt om: en fri medievirksomhed. De fik økonomisk støtte fra blandt andet Danmark; de lejede lokaler på 4. sal i et stort lejlighedskompleks i centrum af Yangon og etablerede Mizzima News, der hurtigt blev en moderne anerkendt medievirksomhed med net, radio og tv.

“Jeg var lidt rundt på gaden her i formiddags, og der var lange køer foran pengeautomaterne, og folk hamstrer, fordi de er bange for en ny krise, hvor vi ikke kan få varer fra udlandet.”

Militærkuppet er stadig en overraskelse for alle her, og jeg spørger til baggrunden for det, og om der har været social uro i landet i tiden op til kuppet?

“Der har været små demonstrationer i Yangon imod stigningerne på fødevarerpriserne, men slet ikke i et omfang, der kunne forklare et militærkup. Men situationen med Covid 19 betyder, at vi har mange sociale problemer ude på landet, hvor folk er fattige.”

Sein Win fortæller, at arrestationerne af Aung San Suu Kyi og andre ledende regeringsmedlemmer tilsyneladende er forløbet fredeligt oppe i regeringsbyen Naypyidaw. Aung San Suu Kyi er ikke i fængsel; hun er sat i husarrest, ligesom hun blev det i 1988.

“Kuppet er udløst af en gammel magtkamp mellem de folkevalgte og militæret i parlamentet. Her har militærpersonerne en fjerdedel faste pladser ifølge den gamle forfatning. Den har de ikke nået at få lavet om,” fortæller Sein Win.

“Det er som altid vigtigt at få det internationale samfund på banen,” tilføjer han. “Vi ved intet om vores fremtid - vi ved ikke, om vi kan blive her i landet. Jeg frygter for, hvad der vil ske i morgen nat.”

Tatoveringer med Aung San Suu Kyi på ryggen, på halsen og på hænderne. Det er en af de mere kontante måder, de unge viser deres håb om demokrati på. Her er det i Yangon den 8. februar 2021 en uge efter kuppet med Sule-pagoden i baggrunden.

Foto: Getty Images.